



Skötselplan för Femöre naturreservat

Innehållsförteckning

BESKRIVNINGSDDEL	2
1. Syfte med reservatet	2
2. Beskrivning	2
2.1 Uppgifter om reservatet	2
2.2 Historisk och nuvarande markanvändning	3
2.3 Områdets bevarandevärden	5
2.4 Källförteckning	10
PLANDEL	11
3. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	11
4. Friluftsliv	14
5. Byggnader	16
6. Uppföljning	18
6.1 Uppföljning av bevarandemål	18
6.2 Uppföljning av skötselåtgärder	18
7. Sammanfattning av skötselåtgärder	19
8. Skötselplanekarta	bilaga

BESKRIVNINGSDDEL

1. Syfte med reservatet

Syftet med naturreservat Femöre är:

Att bevara den värdefulla livsmiljön tallskogar, västliga taiga och de typiska växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa livsmiljöer i gynnsamt tillstånd. Strukturer som gamla grova träd och död ved skall förekomma i för livsmiljöerna och dess arter i gynnsam omfattning.

Att tillgodose behovet av värdefulla och natursköna områden för friluftslivet i anslutning till Oxelösund. Friluftslivet skall kanaliseras till de områden som har störst tålighet mot slitage och besökare skall enkelt kunna ta del av områdets typiska karaktärsdrag.

Att hålla ekhagmarkerna öppna genom hävd som gynnar en art- och individrik flora och fauna.

2. Beskrivning

2.1 Uppgifter om reservatet

Objektnummer	04-02-109
Län	Södermanland
Kommun	Oxelösund
Församling/socken	Oxelösunds församling
ID-punkt	6504322/1574913 6504903/1575138
Areal	Alt 1: 258 ha, varav land 148 ha Alt 2: 254 ha, varav land 144 ha Alt 3: 244 ha, varav land 134 ha
Naturtyper enligt EU:s habitatdirektiv: - västlig taiga (9010) - Klippvegetation på silikatrika bergssluttningar (8220)	ca 21 ha ca 1 ha

<i>Markslag och naturtyper, hela reservatet</i> - Skogsmark Tallskog Granskog Barrblandskog Lövblandad barrskog Ådellövskog Triviallövskog - Betesmark - Hav - Impediment	ca 120 ha, varav ca 90 ha produktiv ca 36 ha ca 7 ha ca 31 ha ca 2 ha ca 5 ha ca 10 ha ca 7 ha ca 110 ha ca 27 ha
<i>Prioriterade bevarandevärden</i> - Markslag - Naturtyper - Strukturer (landskapselement) <i>Växt- och djursamhällen</i> - Arter - Friluftsliv	Skogsmark, trädklädd betesmark 9010, 8220 Död ved, grova träd, gammal skog, skärgårdsskog, mossbeklädda branter, hällmarker Bl.a. ekspik, gammelekslav, liten sönderfallslav, vintertagging Upplevelse, vandringsled

2.2 Historisk och nuvarande markanvändning

På 1500-talet var Femöre genom smala sund uppdelade i fem steniga holmar. Det är troligen från detta Femöre fått sitt namn. "Ör" betyder just sten eller grus.

Gustav Vasa skänkte Femöre, Ålö och Högsten till Håkon Kruse år 1529 under förutsättning att Håkon varje år gav honom en tunna sälsäck och tre tunnor saltgrön ål.

På 1600-talet var salt en åtrådd och dyrbar vara som representerade inte mindre än en dryg fjärdedel av hela importen. Man sökte därför efter ställen att anlägga saltkokerier där inte utflödet av sötvatten fördärvade det salta havsvattnet. Ett av dessa ställen var Femöre där det 1608 på Karl IX uppdrag byggdes ett saltsjuderi. Noteringar från den 27 september 1610 redovisar att åtta tunnor salt hade levererats. Det behövdes mycket ved för att hålla saltbruket i gång och det rapporteras att år 1610 ditrekommenderas 34 dalkarlar och 300 soldater för vedhuggning till saltbrukets räkning. Efter Karl IX:s död 1611 minskade intresset för saltkokningen för att så småningom helt upphöra.

Femöresgårdarna Väster, Söder och Öster var under 1700-talet boplatser för tullmän. Ett annat hus av intresse är den stuga scouterna byggde 1920 på Femörehuvud. Stugan ägs numera av en privatperson men marken

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Bankgiro
613 81 OXELÖSUND	Höjdgatan 26	0155-380 00 vx	0155-382 40	776-5217
E-mail registrator-msn@oxelosund.se			Hemsida www.oxelosund.se	

arrenderas ut av kommunen. Övriga hus av historiskt intresse redovisas under rubriken "5. Byggnader".

Före 1900 torde det inte ha anlagts något permanent försvar på Femörelandet. Det var först under första världskrigets beredskapsår som man bl.a. byggde två infanteriskansar vid hamninloppet till Oxelösund. Den ena grupperades på Ekudden vid den nuvarande fiskehamnen och byggdes klart 1919. Det är idag svårt att återfinna skansen i terrängen. Värn och skyddsrum är sannolikt igenfyllda, möjligen kan en stensamling i den östra delen av området härröra från ett gammalt bröstvärn, men den kan också vara en lämning från senare tiders mer provisoriska skyddsanordningar.

Andra världskriget, med bränslebrist och behov av kortare transportvägar samt omstruktureringar till fiskeriföreningar medförde bland annat byggandet av Fiskehamnen vid Femöresundskanalen. Snart nog gav dock övergången till större fiskebåtar och trålfiske behov av större och djupare hamn. Detta medförde att Östersviken mellan 1956-59 exploaterades för att ge plats till fiskehamn och varvsverksamhet. Den stora utbyggnaden av fiskehamnen möjliggjordes bl.a. av att man kunde utnyttja sprängmassorna från arbetet med kustartilleribatteriet, populärt benämnt Femörefortet, på Femöre som stod färdigt 1964 (för mer information se även kapitel 5). Utöver tre kanoner, en radarstation och en laser finns på Femörehuvud ett antal stridsvärn och skyddsrum från 1970-talet för markförsvaret av området. Övriga äldre värn och skansar på Femöre är blockerade och så gott det går jämnade med marken.

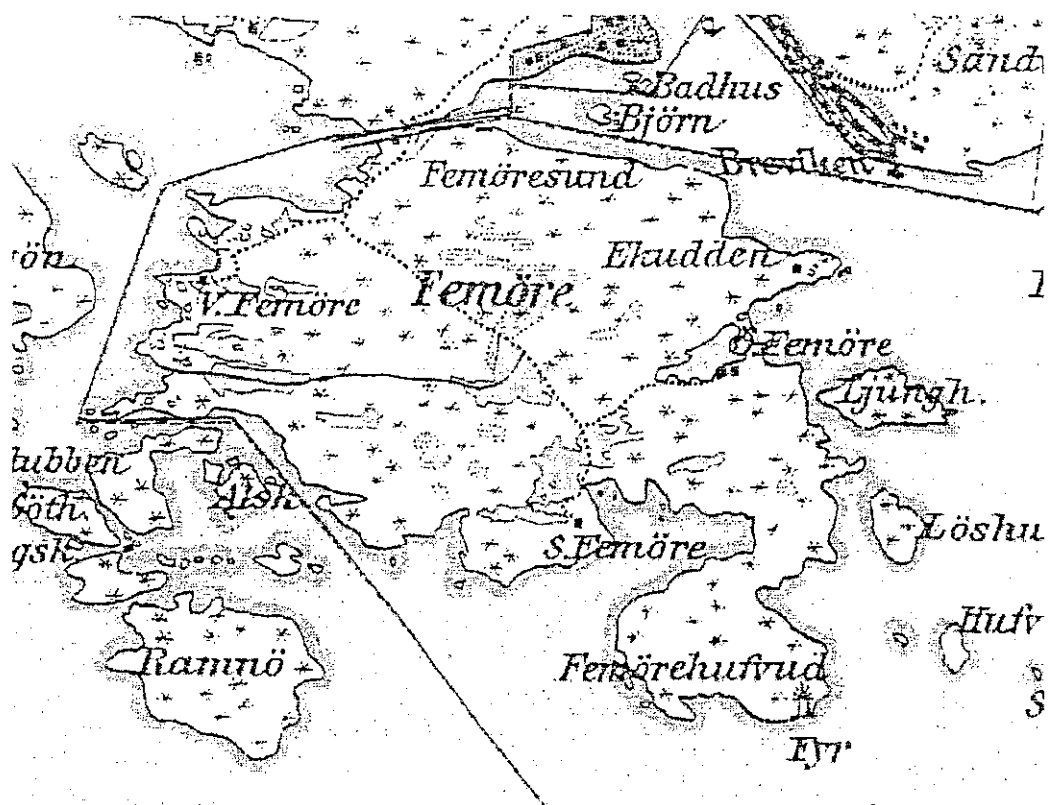
Som mest omfattade försvarssystemet längs kusten utanför Nyköping och Oxelösund ett femtiotal skansar, varav ett tiotal på Femöre och Ljungholmen. Samtliga dessa rapporterades klara i november 1940.

Befästningarna från beredskapstiden blev av ett länge bestående värde. Mycket fanns kvar i krigsorganisationen ännu på 1960- och 1970-talen. De sista av dem tömdes och blockerades först några år in på 2000-talet.

Femöre har ägts av Nyköpings kommun, 1985 köpte Oxelösunds kommun fiskehamnen och norra delen av Femöre. Resterande Femöre övergick i Oxelösunds kommuns ägor 1997.

Enligt häradskartan var i stort sett hela reservatet bevuxet med barrskog i början av 1900-talet (symbolen * i kartan nedan). Större områden med öppen åkermark fanns kring centrala Femöre, Fiskehamnen samt dagens ekhagmarker i södra och västra Femöre (heltäckande grå färg på kartan nedan). Den gamla ekonomiska kartan från 1958 redovisar samma förhållanden.

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Bankgiro
613 81 OXELÖSUND	Höjdgatan 26	0155-380 00 vx	0155-382 40	776-5217
E-mail	registrator-msn@oxelosund.se		Hemsida	www.oxelosund.se



I dag nyttjas Femöre främst som friluftsområde och bebos till största delen av fritidsboende. Inget aktivt åkerbruk bedrivs idag. På 1960-talet blev flera åkrar planterade med gran. Enligt muntliga uppgifter från boende i Oxelösund upphörde även betet på hagmarkerna i början av 1960-talet.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Biologiska värden

Allmänt

Området är ett skogs- och friluftsreservat med en areal på ca 250 hektar varav ca 22 ha ingår i Natura 2000. I området finns även flera nyckelbiotoper och naturvärdesobjekt.

Genom att Natura 2000 området Femörehuvud och de angränsande skogsbestånden ges ett varaktigt skydd kommer reservatets flora och fauna att långsiktigt säkras och nå gynnsam bevarandestatus.

Kunskaperna kring skydds- och bevarandevärden i vattenområdet är i dagsläget begränsat.

Områdesbeskrivningar av skogen

Skogen domineras av olikåldriga och talldominerade barrskogar som växlar mellan bergbunden hållmarkstallskog, tallskog av hedtyp samt blåbärsbarrskog. Naturen präglas av det kustnära läget och på flera håll förekommer typisk kustnaturskog med gammal sen- och lågvuxen tallskog.

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Bankgiro
613 81 OXELÖSUND	Höjdgatan 26	0155-380 00 vx	0155-382 40	776-5217
E-mail registrator-msn@oxelosund.se			Hemsida www.oxelosund.se	

På Femöre förekommer även björkdominerad lövsumpskog, alsumpskog samt tallsumpskog. Lövskog i form av björk och al återfinns främst i de mindre sumpskogarna samt på igenväxande ängsmark.

Inom området finns ett stort antal skyddsvärda naturtyper som på grund av topografi och sitt svåråtkomliga läge mer eller mindre undgått skogsbruk. Här kan nämnas de stora hållmarkstallskogarna i norr, barrnatskogen vid Södra Femöre samt delar av Femörehuvud.

Inom området finns även två mindre ädellövskogar be vuxna med cirka 165-åriga ekar. Utmärkande för dessa är den rika förekomsten av gamla vidgreniga ekar med inslag av senvuxna s.k. "krattekar". Tolv stycken hålträd av ek samt fem jätteträd (>1 m i diameter i brösthöjd) förekommer i det västra området. Död ved förekommer tämligen allmänt, främst som liggande grova grenar av ek och enstaka eklågor. I området finns ett flertal hävgynnade kärlväxter så som ängsviol, knägräs, gökärt, nattviol, fårsvingel, ärenpris, rödklöver, liten blåklocka, vårbrodd och bockrot.

Femöre hyser en rad sällsynta arter varav några är av särskilt stort intresse. Vid naturvärdesbedömningen som genomfördes 2005 konstaterades att flest signal- och rödlistade arter finns på de gamla ekarna i de två ekområdena (se tabell nedan). Arterna indikerar en lång kontinuitet av gamla ekar samt en i övrigt rik och sällsynt flora. Liten sönderfallslav är en mycket exklusiv art med få kända lokaler i länet. Gammelekslaven var rikligt fertil vilket idag är sällsynt.

Talltickan som är en karaktärsart för gammal tallskog uppträder rikligt på gamla tallar i hela området. Den rödlistade svampen vintertagging som har få noteringar tidigare i länet har också påträffats. Signalarten nästlav, som bitvis förekommer allmänt i barrnatskogen på Femöre, är en nordlig art som indikerar skyddsvärda barrskogsområden.

På den norra delen av Femöre, strax söder om småbåtshamnen, utbreder sig flera stora hållmarkstallskogar som omgärdas av yngre-medelålders, mestadels välskötta barrskogar. Tallarna på hållmarken uppvisar en ålder på 200-300 år, är spärrgreniga och har tydlig pansarbark. Död ved i form av lågor och torrträd uppträder allmänt. Signalarten tallticka växer här allmänt på de gamla tallarna. Dessa strukturer indikerar att det finns höga naturvärden i området. Hållmarkstallskogarna ger med sina gamla senvuxna träd och bitvis stor andel död ved ett naturskogsartat intryck.

På udden mot Breviken är marken mer produktiv och här förekommer en riktigt grov och ur naturvårdssynpunkt mycket värdefull tallskog.

Nära fiskehamnen, vid Uppviksberget, finns ett mindre område med gamla senvuxna ekar och tallar. Ett flertal av ekarna är ihåliga och kan förväntas hysa en rik insektsfauna.

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Bankgiro
613 81 OXELÖSUND	Höjdgatan 26	0155-380 00 vx	0155-382 40	776-5217
E-mail	registrator-msn@oxelosund.se		Hemsida	www.oxelosund.se

Strax väster om Femöres mitt finns ett område som helt domineras av 115-årig barrskog av blåbärstyp. Denna har under senare tid fått utvecklas fritt vilket skapat ett olikåldrigt och flerskiktat trädskikt med en stor andel gamla och grova granar och tallar. Död ved, både som gamla och grova granlågor samt talltorrakor, finns spridda i området.

Kring Sörvik och Insjön utbreder sig en talldominerad kustnaturskog med gamla senvuxna och vindpinade tallar på bitvis bergimpediment. Här förekommer 300 åriga tallar med tydlig pansarbark och vidgrenig krona.

Öster om Insjön finns ett större område med gammal talldominerad barrnaturskog på kuperad mark med stort inslag av gran och äldre ek. På den kustnära hållmarkstallskogen av lavtyp förekommer mycket gamla och vindpinade tallar samt mycket död ved. På gamla grenar av tall växer här den rödlistade svampen vintertagging.

Sydväst om fiskehamnen finns en långsträckt bergrygg i öst-västlig riktning som är bevuxen med en äldre hållmarkstallskog med riktigt gamla tallar stående som överståndare i en 30-årig tallungskog. Lågor och torrträd uppträder allmänt.

Vid Femörehuvud förekommer områdets största sammanhängande äldre barrnaturskog. Skogen har en lång kontinuitet med en medelålder på cirka 200 år och är talldominerad med ett stort inslag av gammal gran. Här uppträder Femöres allra äldsta och grövsta tallar som säkerligen har en ålder på över 400 år. Avsaknad av skoglig skötsel har bidragit till en naturskogsartad miljö rik på gamla träd och död ved. Signalarterna nästlav, talticka och granticka växer allmänt på flera ställen inom området.

Fågellivet

Fågelarter som häckar på Femöre är bland annat kattuggla, ett antal tättingar, större och mindre hackspett samt spillkråka som är vanliga i gammelskogen.

Långt in på sommaren ses ejderduningar med honor runt Femöres kust vilket indikerar häckningar på fastlandet. Denna häckning är en av de sista längs sörmalandskusten.

Vattnet och vikarna runt Femöre är viktiga året runt som skydd för många sjöfågelarter som till exempel vigg, ejder, alfågel och storskrake. Även havsörn syns regelbundet utmed kusten.

Uppgifter finns som visar att Femörehuvud drar till sig nordsträckande tättingar som kommer över Bråviken. Beroende på vind landar de på södra Femöre för skydd och rast innan flykten fortsätter.

Tabell 1. Rödlistade arter, signalarter samt andra skyddsvärda arter registrerat i objektet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen. Rödlistekategori följer Gärdenfors, U. (ed.) 2005. *Rödlistade arter i Sverige 2005*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. (VU) = sårbar, (NT) = missgynnad. (S) = signalart enligt Skogsstyrelsen.

Svenskt namn	Latinskt namn	Rödlistad/ signalart	Notering
Blyertslav	<i>Buellia violaceofusca</i>	NT	På minst 2 ekar
Brun nållav	<i>Chaenotheca phaeocephala</i>	S	På flera ekar
Ekspik	<i>Calicium quercinum</i>	VU	På 2 ekar
Gammelekslav	<i>Lecanographa amylacea</i>	VU	På 2 ekar
Gammelgranslav	<i>Lecanactis abientina</i>	S	Sparsam på gran och ek
Glansfläck	<i>Arthonia spadicea</i>	S	Allmän på al i sumpskog
Grå skärelav	<i>Schismatoma decolorans</i>	NT	Sparsam på ek
Gul dropplav	<i>Cliostemum corrugatum</i>	NT	På enstaka ekar
Gulpudrad spiklav	<i>Calicium adpersum</i>	S	På ek
Kornig nållav	<i>Chaenotheca chlorella</i>	S	På enstaka ekar
Kortskaftad ärgspik	<i>Microcalicium ahlnerii</i>	S	På torrtall
Lind	<i>Tilia cordata</i>	S	I ekskog
Liten sönderfallslav	<i>Bactrospora corticola</i>	VU	Sparsamt på ek
Nästlav	<i>Bryoria furcellata</i>	S	Sparsam på tall
Rostfläck	<i>Arthonia vinosa</i>	S	På al och ek
Rödbrun blekspik	<i>Sclerophora coniophaea</i>	NT	Sparsam på ek
Skriftlav	<i>Graphis scripta</i>	S	Allmän i fuktdrag
Skärelav	<i>Schismatomma pericleum</i>	NT	Sparsam på ek
Granticka	<i>Phellinus chrysoloma</i>	S	Sparsam på granlågor

Svenskt namn	Latinskt namn	Rödlistad/ signalart	Notering
Grovticka	<i>Phaeolus schweinitzii</i>	S	Sparsam
Tallticka	<i>Phellinus pini</i>	S	Allmän på tall
Vintertagging	<i>Irpicodon pendulus</i>	NT	Sparsam på tall
Rankstarr	<i>Carex elongate</i>	S	I sumpskog
Havsörn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	NT	Synobservation
Spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>	S	Synobservation

2.3.2 Geovetenskapliga värden

Enligt indelningen av Sveriges jordartsområden tillhör reservatet östkustens berg- och lerområde. Landskapets utseende betingas av berggrunden och jordtäcket är tunt och fläckvis förekommande. Hela området är mycket småkuperat med en berggrund som domineras av gnejs med inslag av granit i norr och kring Femörehuvud. I sänkor och dalgångar i de centrala delarna och nordväst om Södersvik förekommer mindre områden med varvig lera. Morän har liten utbredning och finns främst i sänkor i bergmassiven och som smala bårder längs bergsidorna.

På norra Femöre finns ett klapperstensfält. Klapperstensfältet har bildats efter den senaste isavsmältningen för ungefär 10 000 år sedan av forntida hav som genom vågornas bearbetning frisköljt samt avrundat och anhopat block och sten ur jordlagren. Finkornigare partiklar sköljdes bort och hamnade i dalsänkor medan mindre block och stenar blev kvar efter sluttningarna. I utsatta lägen nöttes stenar och block mot varandra och slipades vackert runda genom bränningarnas påverkan. Klapperstensfältet har med tiden sakta höjt sig över havet.

2.3.3 Kulturhistoriska värden

Skärgården är ett ungt landskap som började ta form i och med landhöjningen efter den senaste nedisningen. Femöre härstammar från skärgårdslandskapet där höjdkurvorna visar på ett ganska flackt landskap med högsta punkt 10 m över havet. För 6000 år sedan låg strandlinjen vid det som idag ligger 45 meter över dagens strandlinje. Motsvarande jämförelse med nivån på strandlinjen för 4000 år sedan visar att strandlinjen då låg 25 meter över dagens havsnivå. Vid medeltidens början, för 1000 år sedan, låg strandlinjen vid det som idag ligger fyra meter över havsytan.

Människan har koloniserat landet varefter skärgården höjt sig ur vattnet. Eftersom Femöre under lång tid legat under vatten återfinns inte så många fornlämningar från förr. De lämningar som återfinns är främst militära, men även agrara lämningar såsom husgrunder och odlingsrösen. Den äldsta lämning som påträffats är ett fynd av stenyx från yngre stenålder vid en vik vid Femörehuvud.

2.3.4 Bevarandevärden för friluftsliv

Områdets tillgänglighet, havs- och tätortsnära lokalisering, höga natur- och skönhetsvärden samt låga bullernivåer gör Femöre till ett attraktivt område för det rörliga friluftslivet och är avsatt som riksintresse för detta ändamål. Femöre är ett populärt utflyktsmål och besöks regelbundet av ett stort antal människor, både av folk boende i Oxelösund och andra tillresande. På sommaren tillströmmar mycket folk för att bada och sola på sin egen lilla klippa på Femöre.

På ett väl utbyggt stignät kan man ta sig fram i området som erbjuder höga upplevelsemöjligheter, bl.a. barnnaturskog, utsiktsplatser mot havet, ekhagsmarker, besök på Femörefortet och fyrvaktarbostaden. Genom anordningar som vandringsleder, grill- och rastplatser kanaliseras besöken och intressekonflikten mellan naturvård och friluftsliv minskas.

Strandområdena är mycket värdefulla och viktiga att beakta både för människor och natur. Oxelösunds kommun har ungefär 50 km kust på fastlandet. Endast 6 km (12 %) är tillgänglig för allmänheten och kusten är där oexploaterad med högt social värde (bra möjligheter till rekreation, upplevelser, naturpedagogik mm). Hälften av denna sträcka (3 km, 6 %) ligger på Femöre inom det område som föreslås bli naturreservat.

2.4 Källförteckning

- Adoxa Naturvård, 2005. *Översiktlig inventering av hävdgynnade och hävdskyende kärlväxter i två ekhagsområden på Femöre i Oxelösunds kommun den 28 oktober 2005*. Uppdrag från Oxelösunds kommun.
- Artdatabankens rödlistade arter för 2005, www.artdatabanken.se.
- *Boken om Oxelösund*, 1977.
- Ericson, Lars-Olof material från en utställning om Femöre.
- Ekonomiska kartan, 1958. Kartblad 09704 och 09705
- Föreningen Femörefortets hemsida, <http://www.oxelosund.net/femore/fortet/>.
- Hansson, Lars. *Militära befästningar och installationer på Femöre under 1900-talet*. Utdrag ur författarens bok "Sörmlands kustförsvar under fem sekel" 1996.
- Hansson, Lars. Fågelföreningen Tärnan. E-post om fågellivet på Femöre.
- Häradskartan, 1900. Karta över Jönåkers härad.

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Bankgiro
613 81 OXELÖSUND	Höjdgatan 26	0155-380 00 vx	0155-382 40	776-5217
E-mail	registrator-msn@oxelosund.se		Hemsida	www.oxelosund.se

- Länsstyrelsen i Södermanlands län, 1991. Sörmlands Natur. *Naturvårdsprogram*. ID-nummer: 83-21.
- Natura 2000-objekt, ID-nummer: SE0220431.
- Naturgeografisk regionindelning av Norden, NU B 1977:34.
- Norén, H., 1993. *Strandhugg vid Sörmlandskusten*.
- Oxelösunds Hembygdsförening. *Hembygdens år 1984*.
- Sellberg, R., 2005. *Inventering och naturvärdesbedömning av Femöre Oxelösunds kommun*. Uppdrag från Oxelösunds kommun.
- Skogssällskapets Förvaltning AB, 2005. *Friluftsinventering av Femöre*. Uppdrag från Oxelösunds kommun.
- Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering 1994. ID-nummer: 09H0f01, 02, 03, 04 samt 09H0e01, 02, 03, 13, 14.
- Sveriges Geologiska Undersökning, 1972. *Geologiska kartbladet, Nyköping SV och SO*. Skala 1:50 000.

PLANDEL

3. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i tre skötselområden, se bifogad skötselplanekartan. Viss skog är huvudsakligen avsatt för fri utveckling medan ett frilufts- och naturvårdsanpassat skogsbruk kommer att bedrivas i andra delar av skogen.

För ytterligare bevarandemål hänvisas till länsstyrelsens bevarandeplan för Natura 2000-området Femörehuvud.

Skötselområdena är:

- 1: Skog med skogsbruk och naturvårdande skötsel
- 2: Skog med huvudsakligen fri utveckling
- 3: Trädklädd betesmark

Skötselområde 1: Skog med skogsbruk och naturvårdande skötsel (ca 30 ha)

Beskrivning

Skötselområde 1 består till största delen av yngre-medelålders välskötta barrblandskogar med mindre inslag av löv. Även mindre områden med tallskogar och granplanteringar omfattas i detta skötselområde.

Generella riktlinjer och åtgärder

Skogsmarken skall skötas med inriktning på barrskogars naturliga störningsdynamik, vilket bland annat innebär följande:

- Medelåldern för brukade bestånd skall på sikt höjas genom förlängda omloppstider.

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Bankgiro
613 81 OXELÖSUND	Höjdgatan 26	0155-380 00 vx	0155-382 40	776-5217
E-mail	registrator-msn@oxelosund.se		Hemsida	www.oxelosund.se

- Brukade ytor får ej vara kala. Skärm och/eller grupper av äldre träd skall lämnas generellt.
- Bestånden skall tillåtas bli olikåldriga genom selektiva avverkningar, till exempel blädning.
- Lövskog skall ingå som ett naturligt inslag i successionen efter avverkning. Viss andel av spontant föryngrad lövskog skall lämnas orörd/ogallrad.
- Mängden död ved kan påverkas och ökas i den brukade skogen till exempel genom ringbarkning, fällning av utvalda träd och dämning av diken.
- Den brukade skogen skall skötas med inriktning på grova dimensioner och får därigenom god tillgång på värdefulla "evighetsträd" till exempel tall och asp.
- Skogsvård (röjning/gallring) inom området skall syfta till att skapa variation i den yngre skogen. Ovanliga trädslag och buskar (rönn, en, av särskilt värde för flora och fauna) kan gynnas aktivt.
- Granmarkerna med inslag av lövskog skall gallras till gagn för lövet.
- Ambitionsnivån skall vara att granplanteringarna successivt skall övergå till lövdominerade bestånd.
- Markberedning får ej förekomma förutom i granplanteringar där behov föreligger att plantera lövskog.
- Den naturvårdande skötseln skall inriktas på att gynna gamla tallar och förhoppningsvis öka deras livslängd. I en del bestånd finns en hel del gran och här skall tall prioriteras framför gran, men gamla grova granar skall naturligtvis sparas.
- Björk- och alskog på ängsmark skall bevaras intakta genom att förhindra igenväxning av gran.
- Utkörning av virke skall ske så att markskador minimeras, till exempel genom att endast köra på tjäld eller torr mark.
- Hänsyn skall tas till friluftslivet vid skötselinsatser i området. Vid körning av skogsmaskiner skall körning ske så att skador undviks. I det fall skador skulle uppstå skall marken återställas.
- Samråd med naturvårdsförvaltaren skall ske innan avverkning.

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Bankgiro
613 81 OXELÖSUND	Höjdgatan 26	0155-380 00 vx	0155-382 40	776-5217
E-mail registrator-msn@oxelosund.se			Hemsida www.oxelosund.se	

Skötselområde 2: Skog med huvudsakligen fri utveckling (ca 110 ha)*Beskrivning*

Området omfattar olikartade bestånd av typ hållmarkstallskog, lövdominerad blandskog, lövsumpskog, kustnära naturskog, gammal tallskog samt tallsumpskog. För mer information se även avsnitt 2.3.1, biologiska värden.

Bevarandemål

- Arealen skog med huvudsakligen fri utveckling skall vara minst 100 ha.
- Relationen död ved/levande ved skall vara 1/10 utslaget på hela området.

Skötselåtgärder

Skogen skall huvudsakligen lämnas för fri utveckling med undantag för vissa punktinsatser. All död och döende ved lämnas kvar i området. Stora ekar och vissa grova träd bör frihuggas där så erfordras för att förhindra att träden dör i förtid. För att långsiktigt utveckla tallarnas naturvärden bör vissa tallar frihuggas.

Skötselområde 3: Trädklädd betesmark (ca 7 ha)*Beskrivning*

Området består av två delområden och omfattar ekdominerad ädellövskog. Fältskiktet är av blåbärstyp med inslag av lågorter och bredbladiga gräs. I området finns ett flertal hävgynnade kärlväxter så som ängsviol, knägräs, gökärt, nattviol, fårsvingel, ärenpris, rödklöver, liten blåklocka, vårbrodd och bockrot.

Buskskiktet är välutvecklat och bitvis tätt och domineras av yngre-medelålders hassel. Död ved förekommer tämligen allmänt, främst som liggande grova grenar av ek och enstaka eklågor. Både inom och i anslutning till området förekommer yngre ekar som kan utgöra framtida ersättningsträd.

Den öppna marken bör hävdas genom betesdjur. Stängselövergångar skall anordnas vid välfrekventerade stigar. En utökning av betesmarkerna kan komma att ske i framtiden.

Träd och buskar bör röjas bort från fornlämningarna för att dessa skall framträda bättre. Detta skall utföras på sådant sätt att sluyppslag undviks.

Bevarandemål

- Arealen betesmark skall vara minst 5 ha.
- Hagen skall vara väl avbetad vid vegetationsperiodens slut.
- Minst 80 % av alla grova gamla ekar skall ha en fri krona.

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Bankgiro
613 81 OXELÖSUND	Höjdgatan 26	0155-380 00 vx	0155-382 40	776-5217
E-mail registrator-msn@oxelosund.se			Hemsida www.oxelosund.se	

Skötselåtgärder

Restaureringarna i områdena syftar i huvudsak till att bevara och återskapa trädklädd betesmark.

- De större träd som skuggar och nöter på ekarna skall avverkas. Gallring skall ske så att även de nedre grenarnas lövverk nås av solljuset. Det bör vara minst fem meter mellan ekkronan och kringstående trädskronor. Även höga hasselbuskar kan ta död på ekjättar skall huggas bort om de står för nära.
- De kraftigt inväxta ekarna skall huggas fram successivt under en period på 10-15 år.
- Återväxt av yngre, medelålders ekar skall säkras genom frihuggning både inom och i anslutning till områdena.
- Döda stående ekar skall lämnas kvar. Nedfallna grenar bör få ligga kvar i hagen.
- Små grupper av blommande eller bärande träd och buskar i landskapet skall sparas. Många av ekens insekter är beroende av födo- och parningsplatser i omgivningarna. Buskarna får dock inte stjälka ljus av ekarna eller störa betet för mycket.
- För att avhjälpa återkommande röjningsbehov bör marken betas under växtsäsong varje år.
- Markbearbetning, gödsling, kemisk bekämpning får inte förekomma. I övrigt gäller EU:s miljöstödsregler.
- Stigar skall hållas öppna. Eventuella spänger, färist, staket och stöttor skall underhållas.

4. Friluftsliv

Beskrivning

Reservatet skall tillrättaläggas för besökande genom att erbjuda ett nätverk av stigar och vägar för vandring och cykel samt parkeringsplatser och informationsskyltar. Även funktionshindrade skall kunna röra sig på anpassade slingor. Anordningar för friluftslivet kommer att upprättas såsom grillplats och toalett.

Bevarandemål

- Tre-fem väl underhållna informationsskyltar med beskrivning av reservatet skall finnas.

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Bankgiro
613 81 OXELÖSUND	Höjdgatan 26	0155-380 00 vx	0155-382 40	776-5217
E-mail	registrator-msn@oxelosund.se		Hemsida	www.oxelosund.se

- Flera väl underhållna informationsskyltar om naturvård och kulturmiljövård skall finnas uppsatta i reservatet.
- De tre befintliga parkeringsplatserna i anslutning till området skall finnas kvar. En ny parkeringsplats för funktionshindrade skall anläggas vid den södra slingan.
- 8 km väl underhållna cykel- (4 km) och vandringsleder (4 km) samt två kortare ledavsnitt (1,3 km) tillgängliga för funktionshindrade skall finnas.
- Tre väl underhållna grillplatser skall finnas, varav en tillgänglig grillplats för funktionshindrade vid Strandstugan.
- Två toaletter skall finnas, en toalett vid Femörehuvud och en toalett anpassad för funktionshindrade vid Strandstugan. Det är av stor vikt att den befintliga handikappanpassade toaletten vid Fiskehamnen finns kvar.
- Två sopkärl skall finnas, ett sopkärl vid Femörehuvud och ett sopkärl tillgängligt för funktionshindrade vid Strandstugan.
- Stängselgenomgångar skall finnas vid välfrekventerade stigar och leder i betesmarkerna.

Skötselåtgärder

- Uppsättning av informationsskyltar.
- Anläggande av en-två parkeringsrutor för funktionshindrade vid den södra slingan.
- Uppmärkning av cykel- och vandringsleder samt två handikappanpassade avsnitt för funktionshindrade.
- Iordningställande av tre grillplatser varav en tillgänglig för funktionshindrade.
- Iordningställande av en toalett och ett sopkärl tillgängliga för funktionshindrade.
- Röjning av stigar och vägar. Träd som faller över stigar/vägar kapas upp och lämnas i intilliggande skog.
- Anläggande av stängselgenomgångar vid välfrekventerade stigar och leder i betesmarkerna.

5. Byggnader

Beskrivning

1932 arrenderade Oxelösunds SSU mark på Femörelandet för att bygga ett klubbhus. I januari 1935 begärdes ett anslag hos kommunen på 500 kronor för anlåtande av yrkesmän till husbygget. Huset blev färdigbyggt under sommaren 1935. För att finna ett lämpligt namn på sommarhemmet anordnades en tävling 1937 där resultatet blev att hemmet skulle heta **Strandstugan**. Stugan ägs idag av SSU Sörmland som arrenderar marken av kommunen. I samband med reservatsbildningen kommer kommunen att föra en diskussion med SSU Sörmland om eventuellt övertagande av stugan.

Den ursprungliga **fyrvaktarbostaden** vid Femörehuvud uppfördes på 1860-talet i samband med att fyrbelysningen kom till 1867. Fyren bestod då av en fotogenlampa innanför en glasförsedd utbyggnad på fyrmästarbostaden. Denna något primitiva fyrbelysning fanns kvar ända till 1955 då den nya fyren uppfördes. Fyren släcktes och togs bort 1972 då den ansågs överflödig eftersom övrig fyrbelysning gav tillräcklig vägledning åt sjöfarten. Idag finns bara fundamenten till fyren kvar.

1922 byggdes bostadshuset för fyrmästarefamiljen om. Då uppfördes också den klockstapel som står där. Klockan användes av tjänstgörande fyrmästare eller fyrvaktare för att signalera i dimma. Mistsignaleringen skedde inifrån bostadshuset. Ett långt plåtrör utgjorde en trumma för ett lod, som stod i förbindelse med kläppan i klockan. Klockan har gjutits i Stockholm år 1873 och av inskriptionerna kan man utläsa att den har varit avsedd för Skags fyr på Ångermanlandskusten.

Mellan åren 1867-1954 har det varit åtta fyrmästare vid Femörehuvuds fyrplats, men i samband med att den sista fyrmästaren slutade vid årsskiftet 1954-1955 upphörde bemanningen av fyren. Då hade den nya fyren uppförts mellan stupet och bostadshuset. Samtidigt upphörde mistsignaleringen med klockan.

Nu ägs huset av staten Fortifikationsverket, men diskussioner pågår med Fortifikationsverket att kommunen skall få överta huset genom köp. Marken arrenderas ut av kommunen.

Mellan åren 1960-1975 byggdes 30 batterier längs Sveriges kust, varav ett i Oxelösund. Tillsammans med de två systerbatterierna vid Kungshamn och Arkösund täcktes hela Bråvikens inlopp. Det nu nedlagda kustartilleribatteriet OD, populärt benämnt "**Femörefortet**", byggdes 1963 som ett fort för kustartilleriet. Fortet användes fram till 1998 och var beslutat att rivas 2003. I stället för rivning köpte Oxelösunds kommun Femörefortet för femtio kronor och fem öre i juni 2004. Enligt avtal drivs fortet av Föreningen Femörefortet som ett museum till och med 2011

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Bankgiro
613 81 OXELÖSUND	Höjdgatan 26	0155-380 00 vx	0155-382 40	776-5217
E-mail	registrator-msn@oxelosund.se		Hemsida	www.oxelosund.se

under förutsättning att föreningen uppfyller avtalets villkor gentemot kommunen.

Fortet har en area på 3300 m² och var självförsörjande med kök, vattenframställning och vid behov kraftförsörjning under minst 30 dagar. Filter för luftintagen skulle göra att anläggningen säker för mindre kärnvapendetonationer och kemiska angrepp.

Väster om Fiskehamnen finns en gård som heter **Öster Femöre**. Husen förmodas vara av de äldsta i Oxelösund och byggdes på 1600-talet. De som bodde där förr i tiden hade någon typ av sjötjänst som huvudsyssla och jordbruket samt fisket som bisyssla.

Bevarandemål

- Oxelösunds kommun skall eventuellt erbjuda sig att överta Strandstugan (SSU-stugan) från SSU Sörmland. Vill SSU Sörmland inte överlåta stugan skall kommunen ha huset på bevakning för köp vid en eventuell försäljning i framtiden. Detta för att säkra att marken, stranden och huset blir allmänt tillgänglig även i framtiden. Strandstugan är oerhört viktigt för reservatet då den är lättillgänglig och anordningarna för funktionshindrade är placerade här.
- Fyrvaktarbostaden skall köpas av Oxelösunds kommun för att säkra att marken, stranden och huset blir allmänt tillgänglig.
- Femörefortet skall bedrivas som museum så länge externa intressenter finns som vill hålla i driften och skötseln av museet/fortet.
- När hyresgästen för Öster Femöre inte längre vill hyra skall stugan tillhöra reservatet och endast hyras ut eller användas till verksamhet som gynnar reservatet.
- Byggnaderna skall ha kvar sina traditionella utseenden från sin byggtid.

Skötselåtgärder

- I det fall Strandstugan ägs av Oxelösunds kommun skall huset vara öppet för allmänt ändamål och får inte inverka negativt på friluftslivet kring stugan.
- Fyrvaktarbostaden skall vara öppen för allmänt ändamål och får inte inverka negativt på friluftslivet kring huset.
- Driften och skötseln av Femörefortet skall skötas av externa intressenter efter överenskommelse med Oxelösunds kommun.

Postadress	Gatuadress	Telefon	Telefax	Bankgiro
613 81 OXELÖSUND	Höjdgatan 26	0155-380 00 vx	0155-382 40	776-5217
E-mail	registrator-msn@oxelosund.se		Hemsida	www.oxelosund.se

- När hyresgästen av Öster Femöre inte längre vill hyra skall stugan tillhöra reservatet och endast hyras ut eller användas till verksamhet som gynnar reservatet.
- Vid underhåll och reparationer skall traditionella material och metoder användas.

6. Uppföljning

6.1 Uppföljning av bevarandemål

Oxelösunds kommun ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs varje år för:

- Informationsskyltar
- Parkeringsplatser
- Cykel-, vandringsleder
- Slingor för funktionshindrade
- Grillplatser
- Toaletter
- Sopkärl
- Stängselgenomgångar
- Avbetad hage
- Strandstugan
- Fyrvaktarbostaden
- Öster Femöre

Oxelösunds kommun ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 12:e år för:

- Utbredning av naturtyper
- Mängden död ved
- Fria ekkronor
- Femörefortet
- Byggnaders traditionella utseenden

6.2 Uppföljning av skötselåtgärder

Entreprenörer ansvarar för dokumentation av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts.

Oxelösunds kommun ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker senast sista mars varje år, året efter då åtgärderna genomförts.

7. Sammanfattning av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Finansiering
Röjning	2006	Trädklädd betesmark	Projektpengar*
Stängsel och bete	2006	Trädklädd betesmark	Projektpengar*
Uppföljning av skötselåtgärder	Efter åtgärd	Hela reservatet	Oxelösunds kommun**
Uppföljning av bevarandemål	Enligt text ovan	Hela reservatet	Oxelösunds kommun**

*Bidrag från staten samt medel avsatta av kommunen för att driva projektet.

**Kommunala medel behöver avsättas för skötsel av reservatet från och med år 2008.

MILJÖ- OCH SAMHÄLLSBYGGNADSKONTORET



Magdalena Nilsson

Miljö- och hälsoskyddsinspektör

Bilagor

3a. Skötselplanekarta – naturvärden

3b. Skötselplanekarta – friluftsvärden

Teckenförklaring

-  Skötselområde 1
Skog med skogsbruk och naturvårdande skötsel
-  Skötselområde 2
Skog med huvudsakligen fri utveckling
-  Skötselområde 3
Trädklädd betesmark
-  Natura 2000
-  Nyckelbiotop
-  Naturvärdesobjekt
-  Förslag till reservatsgräns

BESLUTSVERSION

Femöre naturreservat
För del av fastigheten Femöre 1:4

Skötselplanekarta - naturvärden

Miljö- och Samhällsbyggnadskontoret 2006-03-17

